

КАФЕДРА ТЕОРІЇ МУЗИКИ

Методика викладання музично-теоретичних дисциплін

Освітній ступінь
Спеціальність
Освітньо-професійна програма

«Бакалавр»
025 «Музичне мистецтво»
«Музичне мистецтво»
Музикознавство

Статус

Обов'язкова

Форма контролю

Залік

Курс	2
Семестр	3, 4

ECTS	4
Годин	120
Лекції	34
Семінари	34
Самостійна робота	52

Інформація про викладача

ПІБ	Бондаренко Тетяна Олександрівна, професорка кафедри теорії музики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0003-1737-5928
e-mail	bond.0902@gmail.com

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс «Методика-викладання музично-теоретичних дисциплін» для закладів вищої освіти спрямований на вивчення основних теоретичних та практичних засад викладання дисциплін сольфеджіо, теорія музики, гармонія в навчальних закладах різного рівня акредитації. У зв'язку з цим особливого значення набуває опанування різноманітними авторськими методиками викладання музично-теоретичних дисциплін.

Метою курсу є надання студентам основних методів ведення курсів музично-теоретичних дисциплін (сольфеджіо, теорії музики, гармонії) на основі узагальнення вітчизняного і світового музично-педагогічного досвіду, його наукового обґрунтування та творчого втілення в конкретних умовах педагогічного процесу.

Дана мета курсу обумовила наступні його завдання:

- надати студентам теоретичні знання з питань методики викладання музично-теоретичних дисциплін;
- ознайомити з видами та формами практичної роботи, з теоретичною, методичною та навчальною літературою;
- поглибити практичні навички, необхідні для формування педагогічної майстерності;

- ознайомити з особливостями планування курсів, побудови уроків, проведенням системи контролю та оцінки знань.

Студенти **повинні знати:**

- базові поняття курсу;
- складові музичного слуху;
- основні методики розвитку музичного слуху;
- базові форми роботи з сольфеджіо;
- основні принципи викладання матеріалу в курсі теорії музики;
- історію та теорію гармонії;
- основні форми роботи в курсі гармонії;
- основну теоретичну та методичну літературу з музично-теоретичних курсів.

Студенти повинні **вміти:**

- володіти методиками розвитку музичного слуху;
- знати принципи викладання матеріалу в курсі теорії музики;
- знати принципи викладання матеріалу в курсі гармонії;
- вміти розробити календарно-тематичний-план;
- вміти скласти план уроку;
- володіти комплексом вправ, що використовуються в курсах сольфеджіо, теорії музики, гармонії;
- знати зміст підручників та посібників з курсів сольфеджіо, теорії музики, гармонії.

Об'єктом курсу «Методика викладання музично-теоретичних дисциплін» є методичні засади викладання музично-теоретичних дисциплін. Предмет – розкриття студентам основних підходів до викладання курсів сольфеджіо, теорії музики, гармонії, відпрацювання практичних навичок, необхідних для викладацької діяльності.

Структура. Навчальна дисципліна складається з двох модулів (1. «Методика викладання сольфеджіо», 2. «Методика викладання теорії музики та гармонії») та 4 змістовних модулів (1. «Музичний слух та його компоненти», 2. «Система вправ в курсі сольфеджіо», 3. «Методика викладання теорії музики», 4. «Методика викладання гармонії»).

Курс включає як лекційні, так і семінарські заняття. Лекційний матеріал висвітлює основні методичні проблеми курсу. На семінарських заняттях відпрацьовуються навички з різноманітних форм роботи, спрямованих на розвиток певних компонентів музичного слуху, викладання окремих тем з курсів «Теорії музики» та «Гармонії». Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

Тема 1. Зміст та задачі курсу сольфеджіо. Системи виховання музичного слуху.

Семінар. Музичний слух та його компоненти.

Тема 2. Методика виховання почуття ладу.

Семінар. Практикум: виховання почуття ладу.

Тема 3. Методика розвитку мелодичного слуху. Ладовий та інтервальний компоненти мелодичного слуху.

Семінар. Практикум: виховання ладового та інтервального компонентів музичного слуху.

Тема 4. Методика розвитку почуття ритму.

Семінар. Практикум: прийоми розвитку почуття метру, ритму, темпу.

Тема 5. Методика розвитку гармонічного та поліфонічного слуху.

Семінар. Практикум: прийоми розвитку гармонічного слуху.

Тема 6. Розвиток музичної пам'яті та внутрішніх слухових уявлень.

Семінар. Практикум: форми розвитку музичної пам'яті.

Тема 7. Головні методичні настанови викладання сольфеджіо. Побудова уроку. Домашня робота з сольфеджіо.
 Семінар. Методика розвитку компонентів музичного слуху в курсі сольфеджіо.
 Тема 8. Система вправ у курсі сольфеджіо.
 Семінар. Основні форми роботи у курсі сольфеджіо.
 Тема 9. Інтонування. Спів по нотах у курсі сольфеджіо.
 Семінар. Практикум: методика роботи над інтонуванням у курсі сольфеджіо.
 Тема 10. Слуховий аналіз та музичний диктант.
 Семінар. Практикум: методика роботи над музичним диктантом.
 Тема 11. Введення в курс методики викладання «Теорії музики».
 Тема 12. Тематичний план курсу. Принципи організації занять.
 Семінар. Методика викладання окремих тем у курсі «Теорія музики».
 Тема 13. Введення в курс методики викладання курсу «Гармонія».
 Тема 14. Основні питання методики аналізу гармонії у художньому творі.
 Семінар. Методичні настанови аналізу гармонії у художньому творі.
 Тема 15. Письмові роботи з гармонії.
 Семінар. Задача та методи її розв'язання.
 Тема 16. Вправи з гармонії на фортепіано.
 Семінар. Методика роботи над грою модуляції.
 Тема 17. Виховання творчих навичок.
 Семінар. Методика роботи над творчими вправами в курсі «Гармонії».
 Тема 18. Деякі проблемні питання методики викладання курсу «Гармонії».
 Семінар. Методика викладання окремих тем у курсі «Гармонія».

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Лекції, семінарські заняття, практикум, диспут.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Лекційні та семінарські заняття проводяться в змішаній формі (аудиторно та на платформі Zoom). Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються персонально електронною поштою, Viber, Messenger.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

- Проведення семінарських занять.
- Проведення тематичних та модульних форм контролю.
- Підсумкове оцінювання результатів навчальної діяльності студентів проводиться на диференційованому заліку (4 семестр).

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь в обговореннях та доповнення на семінарах	20
2.	Участь у практикумах	20
3.	Відвідування лекцій	10
4.	Залік	50
	Разом	100

Критерії оцінювання

Оцінки **“відмінно” А (90–100)** заслуговує відповідь студента, який у повному обсязі опанував теоретичний матеріал курсу, продемонстрував глибоке розуміння проблем методики викладання сольфеджіо, теорії музики та гармонії, опанував професійною термінологією, виявив глибокі знання теоретичної та науково-методичної літератури; продемонстрував вільне володіння практичними формами роботи (підбирання та створення матеріалів для різних вправ, перевірка виконаних завдань, методична розробка конкретних тем курсів, побудова плану уроку). Його відповідь була чіткою, достатньо розгорнутою, логічно обґрунтованою.

Оцінки **“добре” В (82–89)** заслуговує відповідь студента, який у повному обсязі опанував теоретичний матеріал курсу, продемонстрував розуміння основних проблем методики викладання, виявив знання науково-теоретичної та методичної літератури, але недостатньо вільно користувався професійною термінологією, не виявив чіткості у визначенні деяких понять.

Оцінки **“добре” С (74–81)** заслуговує відповідь студента, який продемонстрував володіння практичними роботами, але при цьому допустив дві-три технічні помилки. Його відповідь була розгорнутою, але з недостатньою обґрунтованістю деяких положень.

Оцінки **“задовільно” D (64–73)** заслуговує відповідь студента, який не в повному обсязі опанував теоретичний матеріал курсу, продемонстрував неглибоке розуміння дидактичних проблем, недостатньо оволодів навчальною літературою.

Оцінки **“задовільно” D (60–63)** заслуговує відповідь студента, який не в повному обсязі опанував теоретичний матеріал курсу; при виконанні практичних форм роботи допустив більше трьох технічних або дві-три логічно-змістовні помилки. Його відповідь була розгорнутою, але недостатньо обґрунтованою і логічною.

Оцінки **“незадовільно” FX (35–59)** заслуговує відповідь студента, який частково опанував теоретичний матеріал курсу, продемонстрував відсутність розуміння проблем методики викладання, недостатнє знання теоретичної, методичної та навчальної літератури, невміння оперувати професійною термінологією, слабке володіння практичними формами роботи, при виконанні яких допустив багато помилок. Його відповіді бракувало змістовності, логічності, обґрунтованості.

Оцінки **“незадовільно” F (1–34)** заслуговує відповідь студента, який продемонстрував суттєву обмеженість теоретичних знань, відсутність аналітичних практичних навичок і відповідних умінь; відповідь містила велику кількість помилок.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися студентам з особливими освітніми потребами

ПОЗААУДИТОРНІ ЗАНЯТТЯ

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни відвідування студентами занять провідних педагогів, які викладають курси «Сольфеджіо», «Теорія музики», «Гармонія».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

до розділу I

1. Аєрова Ф. Практичні поради з методики викладання сольфеджіо. – Київ, 1974
2. Аєрова Ф.І. Форми домашньої роботи по курсу сольфеджіо і гармонії // Методичні розробки з питань викладання музично-теоретичних дисциплін в музичних училищах. – Київ, 1968. С. 1 – 3.

3. Афоніна О. Оновлення методики викладання музично-теоретичних дисциплін (на прикладі сольфеджіо) // Мистецтвознавчі записки. 2012. Вип. 21.
4. Бондаренко Т. Про історичний аспект викладання сольфеджіо // Історичні аспекти теоретичних проблем в музикознавстві. – Київ, 1985.
5. Бондаренко Т. Динамічна рівновага мелодичного і гармонічного начал в музиці Й. С. Баха як чинник виховання слуху. // Й.С. Бах і сучасність. – Київ : Муз. Україна. 1985. С. 136 – 148.
6. Бондаренко Т.О., Чижик І.О. Методичні рекомендації за курсом сольфеджіо на дир.-хоровому факультеті вузу. – Київ, 1990.
7. Бондаренко Т. Музичний твір в системі виховання слуху музиканта-фахівця // Музичний твір: сутність, проблеми аналізу. Київ, 1988.
8. Виноградов Г. Гармонія і сольфеджіо. Київ, 2003.
9. Калашник П., Булгаков Л. Музичні диктанти : мелодії для гармонізації. Київ : Музична Україна, 1982.
10. Кучеров В. Музичний диктант підвищеної складності. – Київ, Музична Україна, 1977.
11. Побережна Г.І., Щериця Т.В. Українська народна пісня. Навчальний посібник з сольфеджіо. – Київ, 2006.
12. Побережна Г.І., Щериця Т.В. Музика епохи Бароко. Навчальний посібник-хрестоматія. Частина перша. Сильове сольфеджіо. – Київ, 2009.
13. Сокол О.В. Інтонційні вправи та імпровізація на заняттях з сольфеджіо. Методична розробка за курсом сольфеджіо. – Одеса, 1980.
14. Столова Є. Про розвиток гармонічного слуху // Методичні розробки з питань викладання музично-теоретичних дисциплін в музичних училищах. – Київ, 1968. С. 38 – 84.
15. Столова Є. Музичний диктант. – Київ, 1970.
16. Сторожук О. Музичний диктант як основний засіб розвитку музичного слуху : методична робота. Кам'янець-Подільський, 2019.
17. Тіц М. Деякі питання викладання курсу сольфеджіо // Тіц М. Про сучасні проблеми теорії музики. Київ, 1976.
18. Човрій С. Музично-педагогічна концепція Золтана Кодая // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2011. Вип. 23.
19. Шпаковська Леся. Диктанти на інтонаційній основі української музики. Одноголосся. Двоголосся. – Київ : Муз. Україна. 2002.
20. Якуб'як Я. Деякі вправи з сольфеджіо. Київ, 1972.

до розділу II

1. Аєрова Ф. Ладова альтерація. Київ, 1962.
2. Андросюк П. Гармонія в музичних прикладах. Київ, 1963.
3. Асєєв І. Збірник задач з гармонії. Київ, 1981.
4. Барабашов В. Практичний курс гармонії. Ч.1. Київ, 1967.
5. Баранова В. Неакордові тони : метод. рекомендації до вивчення теми і виконання практичних робіт з гармонії. Київ, 2006.
6. Бондаренко Т. Розвиток творчих навичок на уроках гармонії // Методика викладання музично-теоретичних і музично-історичних предметів. Київ, 1983.
7. Бондаренко Т. У задзеркаллі композиторської творчості: спостереження за творчістю студентів-виконавців // Часопис Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського. 2011. № 1(10).

8. Бондаренко Т. Про творчий підхід до вивчення музично-теоретичних предметів / Дослідження. Досвід. Спогади. Вип. 1. Київ.. 1999. С. 182 – 193.
9. Бондаренко Т. Розвиток творчих навичок на уроках гармонії / Методика викладання музично-теоретичних і музично-історичних дисциплін (музична школа – училище – консерваторія) – Київ, Музична Україна, 1983. С. 57 – 69.
10. Калашник П., Булгаков Л. Музичні диктанти : мелодії для гармонізації. Київ : Музична Україна, 1982.
11. Кравцов Т. Прологомени до учбового курсу гармонії. Педагогічні роздуми // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. 2006. Вип. 17.
12. Красовська Є.М., Виноградов Г.В. Курс гармонії за фортепіано. – Київ, Музична Україна, 1983.
13. Кучеров В. Методика роботи над письмовими вправами в учбовому курсі гармонії. – Київ, 1976.
14. Столова Є. Мелодична модуляція. – Київ, 1975.

до розділу III

1. Музична грамота та практичне музикування : типова навчальна програма. Київ, 2019.
2. Ганзіна Т. Правила з елементарної теорії музики : навчально-методичний посібник. Київ, 2020.
3. Глушков П., Красовська Є. Елементарна теорія музики. Київ, 1961.
4. Калашник М. Уроки елементарної теорії музики. Харків, 2011.
5. Локарєва Ю. Теорія музики: питання методики. Кіровоград, 2016.
6. Побережна Г.І., Щериця Т.В. Загальна теорія музики. Київ, 2004.
7. Поляковська С. Довідковий матеріал з музичної грамоти. Вінниця, 2020.
8. Раковська І. Теорія музики : робоча програма. Київ, 2019.
9. Серова О. Елементарна теорія музики: робочий зошит до практичних занять. Київ, 2021.
10. Смаглій Г.А., Маловик Л. В. Основи теорії музики. Харків, 1998.
11. Смаглій Г. Теорія музики. Харків, 2013.